

RAHBARNING ISHNI TASHKIL QILISH MAHORATI

Rahima Abdullayeva

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy
Kommunikatsiyalar Universiteti
2-bosqich magistranti

ANNOTATSIYA

Maqolada rahbarning ishni tashkil qilish mahorati masalasi muhokama qilinadi, bugungi kundagi rahbar faoliyati, uning samaradorlik xususiyatlariga, jumladan ishni to'g'ri tashkil qilish mahoratiga alohida e'tibor beriladi. Rahbar va boshqariladigan jamoaning munosabatlaridagi ta'siri, ularni boshqarish shartlari, boshqarish faoliyatida rahbarning ishni tashkil qilish mahorati borasidagi tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ishni tashkil qilish, individual, intellektual, tashkil qilish, intizom.

Mamlakatimiz jadal sur'atlar bilan rivojlanayotgan bir vaqtda, erkin raqobat va aholining turmush farovonligini ta'minlashda, tashkilot va korxonalarda boshqaruv faoliyatini samarali tashkil qilishda rahbarlik mahorati muhim ahamiyatga ega. Rahbar keng dunyoqarashga va tashkilotlardagi ichki o'zaro aloqalarni va tashqi muhit bilan o'zaro ta'siri masalalari bo'yicha fikrlash tizimiga ega bo'lishi, hamda yuqori umuminsoniy sifatlarga va psixologik qobilyatlarga, aqlli va ongli bo'lishi kerak.

Bugungi kunda olimlar rahbar jamoasini tahlil qilar ekan, uni ikki bosqichga bo'lib o'rganishni tavsiya qiladi. Bunda jamoani dastlabki jiplashtirish va jamoani shakllantirish, uning har bir a'zosini individual rivojlantirishdagi rolidir.

Boshqaruvda adolat, tenglik hamda jamiyat ne'matlarini to'g'ri taqsimlash, mehnat va intellektual salohiyatlarni tabaqalashtirish kabi tamoyillarga qaratilgan qonunlarning amaliy natijasi ishni tashkillashtirish ta'minlovchi mezon bo'lib

hisoblanadi. Ya'ni, adolat davlat tizimining barcha bo'g'inlarida o'z ifodasini topishi rahbar faoliyatining mahoratligini kafolatlaydi.

Mehnatni tashkil etishning iqtisodiy vazifalariga milliy iqtisodiyotda inson va moddiy resurslardan oqilona foydalanish, mahsulot ishlab chiqarishni va uning sifatini oshirish, sanitariya-gigiyena va ruhiy fiziologik vazifalariga ishchi xodimlar sog'lig'ini muhofaza etish, mehnat sharoitlarini belgilangan standart va me'yorlarga mosligini ta'minlash, ijtimoiy vazifalariga mehnatning mazmuni, uning ijodiylikni, kishilarning ma'naviy kamol topishini rivojlantirish, ularning ijtimoiy muhofazasini tashkil etish, tashkiliy vazifalariga har bir ish joyini tashkil etishdagi talablarga muvofiqlikni ta'minlash kiradi.

Dastlab, amerikalik muhandis va olim F.U.Teylor (1856-1915) mehnatni "ilmiy boshqarish" muammosini amaliy jihatdan asoslab bergan. O'z konsepsiyasining asosiy qoidalari va tamoyillarini "Fabrikani boshqarish" (1919) va "Korxonani ilmiy boshqarish asoslari" (1911) deb nomlangan asarlarida bayon qilgan. Keyinchalik amerikalik F. K. Gilbert (1868-1924), X. Emerson (1853-1931), Genri Ford (1863-1947) ham mazkur muammo yechimiga o'z hissalarini qo'shishgan.

Mehnatni tashkil etish - mehnat munosabatlarini tashkil etish hamda mehnatning ashyoviy unsurlarini tashkil etishga ajratiladi. Bu darajalarning har biri mehnat taqsimoti va unga mos keladigan mehnat kooperatsiya kabi tushunchalar bilan bog'liq. Bozor iqtisodiyoti sharoitida Mehnatni tashkil etish aniq tamoyillar asosida amalga oshiriladi. Shaxsni kamol toptirish (har bir insonda individual sifat ko'rsatkichlari rivojlanishini ta'minlash), xavfsizlik (ishchi o'z ish joyida, sog'lig'iga, daromadiga, ish bilan ta'minlanishiga kafolat beruvchi xavfsizlikka ishonch hosil qilishi), adolat (korxonada mehnat natijalarida har bir ishchining manfaatlari ifodalanishi). Mehnat, dastlab, ishlarning tarkibi, mazmuni, hajmi va intensivligiga, ish vaqtdan foydalanish darajasi va vazifalarning murakkabligiga qarab inson imkoniyatlari hamda kasbiy tayyorgarligiga binoan tashkil etishni talab qiladi. Mehnat sharoitlarini tashkil etish - dam olish va mehnat rejimi, ishlab chiqarish madaniyatini oshirish kabi tadbirlar bilan

aloqador. Mehnatni tashkil etish tizimida kadrlarni kasb talablarga asosan tanlash, shaxsiy sifatlarini inobatga olish, kadrlarni tayyorlash, joy-joyiga qo'yish, malakasini oshirish kabi masalalar hal etiladi.

Ayniqsa, mehnatning ijtimoiy-iqtisodiy rag'batlari, xodimlarning jamoa boshqaruvida ishtirok etishini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Ish o'rnini jihozlash - barcha asosiy va yordamchi texnologiya uskunalari, moslamalar, asboblar, ish mebellari va maxsus qurilmalarni optimal joylashtirishga alohida e'tibor beriladi.

Mehnatni tashkil etishning muhim yo'nalishi - intizomdir. Kishilarning qo'yilgan maqsadga erishish yo'lidagi mehnati, harakati va intilishlarining birlashuvi, ish joyiga o'z vaqtida kelishi va ketishi bilan birga belgilangan texnologiyaga rioya qilishi, mahsulot sifatini, ishlab chiqarishdagi mehnat rejimini ta'minlash, mehnat unumdorligini oshirishga intilish intizom talablariga kiradi. Mehnat intizomi yuzlab va minglab xodimlarni umumiy reja asosida ishlaydigan va umumiy maqsadga intiladigan yagona jamoaga birlashtiradi. Mehnatni tashkil etishning, eng ilg'or, usullarini qo'llash va mehnatni to'g'ri tashkil etish, bozor iqtisodiyoti sharoitlarida raqobatda yengib chiqishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi va u korxonlarda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga yo'l ochadi.

Xulosa qilib aytganda, rahbarning ishni tashkil qilish mahorati, milliy qiyofasi va ma'naviy e'tiqodi boshqaruv sohasida o'rganilayotgan mavzulardan bo'lib, ularda turlicha nazariyalar, konsepsiyalar, yondashishlar, pozitsiyalar, yo'nalishlarga asosan tadbiiq qilinmoqda. Hozirgi kunda, rahbar va lider bir shaxsda ifodalanishi ayni muddao deb topilmoqda. Aynan shu rahbarlar tashkilot manfaatini xodimlar manfaati bilan uyg'unlashtirgan holda boshqaruv jarayonini tashkil etadi. Aynan shu omil, kasb sohasidagi yuqori malaka rahbarni liderlik darajasiga ko'tarilishiga asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Klimov E.A. *Kasbiy o‘zini o‘zi belgilash psixologiyasi. 4-nashr. M.: ”Akademiya” nashriyot markazi, 2010.*
2. Lusenko L.I. *Ta’lim muassasasini boshqarishning ijtimoiy-psixologik jihatlari // Tula davlat universiteti yangiliklari. Gumanitar fanlar. 2012.*
3. Lvova T.V. *Boshqaruv faoliyatining psixologik. 2016.*
4. Morozov A.V. *Ijodkorlik zamonaviy rahbarning innovatsion faoliyati va professionalligi uchun asos sifatida // Iqtisodiyot va menejmentda psixologiya. 2014-yil.*
5. https://uz.wikipedia.org/wiki/Mehnatni_tashkil_etish